

Gifted

GATE

תוכנית הכשרה מלאה עבור מורים השואפים ללמד
בכיתות המחוננים

חלק שני – דמותו ומאפייניו של המורה לכיתות

המחונני

Content prepared by Dr. Yehuda Hamovitz, Ron Vardi Center, Israel

Language edited by: Martin Svirchev & Zornitsa Staneva, ZinevArt Technologies, Bulgaria

Collaborators: Vida Drąsutė, Edita Rudminaitė, Goda Jocyte, Nojus Martynas Jokubaitis, VšĮ "eMundus",
Lithuania

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the National Agency. Neither the European Union nor National Agency can be held responsible for them.

creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/

תוכן העיניינים:

3	..... תפיסה בסיסית של המורה המתאים לילדים מחוננים
6	..... מודלים לזיהוי המורה האפרטיבי
9	..... סגירת פערים ממורה קלאסי למורה מחוננים

תפיסה בסיסית של המורה המתאים לילדים מחוננים

מהו מורה טוב?

Khalil, M. & Accaria Z. (2016) טוענים לתלות. דמותו של המורה הטוב נגזרת מהגדרת הוראה טובה הנגזרת מהגדרת למידה טובה, שנבעה בסופו של דבר מהתדמית הרצויה והצפויה של הבוגר.

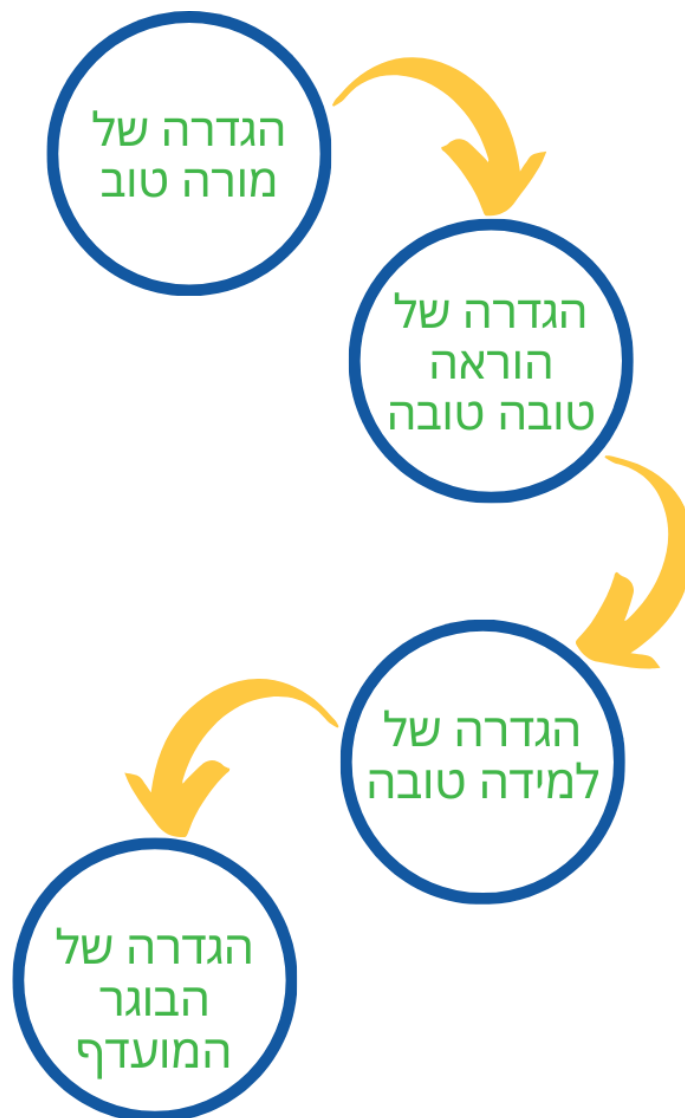

Image 1. The image of good teacher

במחקר שלהם הם חיפשו תשובות ל-4 השאלות הבאות המתייחסות להנחות שהוצגו בתרשים העליון:

- שאלה ראשונה: מהו "מחונן" ומהו "תלמיד מחונן"?
- שאלה שנייה: ההיבט הרגשי והחברתי של תלמידים "מחוננים".
- שאלה שלישית: מה מחפשים התלמידים במורה "טוב"?
- שאלה רביעית: מה רואים תלמידים "מחוננים" על "מורה טוב"?

התכונות שמצאו הן הצפויות ביותר מהמורה של התלמיד המחונן:

מצופה ממורה טוב:

- ✓ כישורי מנהיגות וניהול.
- ✓ תקשורת בין אישית ודאגה.
- ✓ מקצועיות.

מצופה מהוראה טובה:

- ✓ הוראה מותאמת ומסתגלת.
- ✓ שיעורים מאתגרים ומעניינים.
- ✓ שיטות וחומרים מגוונים.

צפוי מיחסי מורה-תלמיד:

- ✓ כבוד הדדי.
- ✓ אמונה בתלמיד וביכולותיו.
- ✓ גילוי וזיהוי הייחודיות של כל תלמיד.

הנוסחה להצלחה בהוראת תלמידים מחוננים היא:

הצלחה = מורה מתאים + כישורי הוראה טובים + מערכת יחסים טובה

Image 2. Teacher Asking a Question to the Class, a photo by Max Fischer, Pexels

מורה מתאים:

- ✓ אחד שלא מפחד מהמשימה הזו.
- ✓ מציג אישיות חזקה ויציבה.
- ✓ אישיות אסרטיבית, צנועה, בעלת טקט.

כישורי הוראה טובים:

- ✓ בעלי רצון ותשוקה ללמוד ולהתפתח.
- ✓ משכיל, מאומן ועם נגישות למספר מקורות מידע וידע.
- ✓ נלהב ללמוד, מסוגל להודות שלא יודע.
- ✓ יכול לראות את התמונה הגדולה, אוריינטציה עתידית.

כישורי הוראה טובים:

- ✓ בעלי רצון ותשוקה ללמוד ולהתפתח.
- ✓ משכיל, מאומן ועם נגישות למספר מקורות מידע וידע.
- ✓ נלהב ללמוד, מסוגל להודות שלא יודע.
- ✓ יכול לראות את התמונה הגדולה, אוריינטציה עתידית.

קשר טוב עם תלמידים:

- ✓ מאפשרת לעצמה להיות מעורבת בכל היבט החיים של התלמיד.
- ✓ ייתפס בעיני התלמידים כשותף ללימוד ופחות כהורה.
- ✓ אישיות אוהבת ודואגת

מודלים לזיהוי המורה האפרטיבי

12 תכונות האופי של המורה המלמד מחוננים:

(Hultgren & Seely 1982)

1. בוגר, מנוסה ובטוח בעצמו.
2. בעל אינטליגנציה גבוהה יותר.
3. מעוניין בהיקף רחב יותר של ידע אינטלקטואלי.
4. מקצוען והישגי.
5. בעל יחס אוהד לילדים מחוננים.
6. שיטתי ומסודר.
7. רגיש ומלא דמיון.
8. בעל חוש הומור.
9. יכול לסייע בלמידה מבלי לתת הוראות והכוונה.
10. הבנת ההכרח לעבוד קשה יותר.
11. בעל ידע ומומחיות כלליים רחבים.
12. רגיש ומזהה הבדלים בין אישיים.

מה תלמידים מחפשים במורה "הטוב"?

(M. Khalil & Z. Accariya 2016 - 2)

1. מבחינה מקצועית, מורים טובים הם:
  - ✓ מומחים בתחומם.
  - ✓ מסוגלים לעורר את תלמידיהם
  - ✓ מפתחים את היכולות האינטלקטואליות שלהם.
2. מבחינה פדגוגית, מורים טובים הם:
  - ✓ מפגינים מקוריות ויצירתיות,
  - ✓ מספקים דוגמה אישית לתלמידיהם,
  - ✓ מדריכים ומעודדים פיתוח סקרנות אינטלקטואלית ומוטיבציית למידה בקרב תלמידיהם.
  - ✓ מסוגלים לבטא את רעיונותיהם בצורה פשוטה ומובן.
3. בפן האישי-רגשי:
  - ✓ למורים טובים יש תכונות של הורים טובים.
  - ✓ הם רגישים, מודאגים, קשובים, מבינים, מעודדים ותומכים.

מורים טובים:

(Avinon 2004)

1. מורה טוב הוא אמיץ, ישר וחביב, מפגין כבוד עצמי, מודעות עצמית, אחריות אישית, דמיון, כישורי אילתור וחוש הומור.
2. תכונות אישיות כאלה מאפשרות פיתוח של מערכת יחסים אישית בין תלמידים למורים, שבה הופכים מורים למנטורים-מחנכים השואפים לייצב את הזהות, השקפת העולם וערכי החיים של תלמידיהם.

תכונותיו של המורה-מחנך האידיאלי

(Tunca at al. 2015)

תפקידים מקצועיים ואחריות: תפקידים מקצועיים ואחריות

- ✓ מפתחים תהליכים, מבנה והערכה.
- ✓ אימוץ פילוסופיה קונסטרוקטיביסטית.
- ✓ היכרות עם תלמידים.
- ✓ בניית התוכן.
- ✓ ניהול הכיתה בצורה יעילה.
- ✓ הדרכה, ייעוץ.
- ✓ בניית תהליך ההוראה-למידה.

ערכים מקצועיים:

- יצירתיות – פילנתרופיה – עקביות – אהבת המקצוע – נגד אלימות פסיכולוגית – צניעות – אמפתיה – ביטחון עצמי – הכרה עצמית – אכפתיות לתלמידים – כיבוד כבוד האדם – סבלנות – סובלנות – פתיחות ללמידה – מנהיגות – יושר – ראש פתוח – מדעי – כיבוד חופש המחשבה והאמונה – חשיבה חופשית – פתיחות לשיתוף פעולה – מצפוניות.

תכונות אישיות:

Image 3. Woman Wearing Gray Blazer Writing on Dry-erase Board, a photo by Christina Morillo, Pexels

חכם - חייכן - ממושמע היטב - חוש הומור - נלהב -
חברתי - מסודר - אמיץ - ייחודי - מעריך את עצמו - לא
אנוכי.

עקרונות אתיקה מקצועית

- ✓ לא להפלות תלמידים בגלל דת, שפה, רקע אתני,
מגדר והישגים אקדמיים.
- ✓ מתן משוב על הערכה, בזמן.
- ✓ להיות מדויק בהערכה.
- ✓ מתן המידע הדרוש לכיתה.
- ✓ לא משקף את החיים האישיים לכיתה.
- ✓ דייקן.
- ✓ לא משקף דעה פוליטית לכיתה.

אחריות חברתית:

רגיש לנושאים חברתיים, מקומיים ובינלאומיים.

יכולותיו המקצועיות והדידקטיות של מורה המחוננים:

1. הופך למומחה בנושאים שמלמדים.
2. מוטיבציה לחפש חומרי למידה חדשים ומתקדמים ואפשרויות ומקורות למידה.
3. משתמש במיומנויות וטכניקות הוראה שונות ומרובות.
4. בונה תוכניות לימודים ומציב יעדים (KPI – Key Performance Indicators) להישגים.
5. מסייע בבחירת מקורות מידע.
6. מפתח למידה ומבצע הערכות.

מורה המחוננים צריך לדעת ל:

(Alleducationschools.com 2022)

- ✓ עיצוב תכנית לימודים הנותנת מענה לצרכים הקוגניטיביים, הפיזיים, הרגשיים והחברתיים של תלמידים מחוננים.
- ✓ יצירת מטלות/פעילויות ללומדים מחוננים עם רמות שונות של יכולת ולא גישה זהה לכולם.
- ✓ היו גמישים בכל דבר ונסו להפוך נסיבות בלתי צפויות להזדמנויות למידה.
- ✓ לאפשר לתלמידים לקחת על עצמם פרויקטים אישיים המבוססים על תחומי העניין שלהם.
- ✓ לאפשר לתלמידים להתקדם בקצב שלהם, ולהדגיש מיומנויות למידה כמו מחקר ותשאול במקום שינון וחזרה.

- ✓ הפוך כמה שיותר מתוכנית הלימודים שלך לאינטראקטיבית, בין התלמידים למורה, או בין התלמידים עצמם.
- ✓ חקור את העולם האמיתי ואת הנושאים העכשוויים בכיתה. אל תפחד להביע דעות ולעודד דיון.
- ✓ הבא מחנכים אחרים לכיתה כדי להרחיב את הזדמנויות הלמידה לתלמידים.
- ✓ עודד תלמידים מחוננים משכבות ובתי ספר אחרים ליצור אינטראקציה.
- ✓ קדם פעילויות חוץ לימודיות עם מיקוד אינטלקטואלי.
- ✓ אפשר לתלמידים להגדיר יעדים אישיים ועודד אותם להיות שאפתניים.
- ✓ שלב תובנות ועצות המוצעות על ידי הורים לתלמידים מחוננים.
- ✓ אל תפעיל לחץ רב מדי על תלמידים מחוננים ואל תציב ציפיות גבוהות מדי.
- ✓ מתן ייעוץ בעת הצורך.
- ✓ להכיר בכך שתלמידים בעלי כישורים בתחום אחד עשויים להיאבק בתחום אחר.
- ✓ הימנע ממתן עבודה נוספת בכיתה או שיעורי בית לתלמידים שמסיימים מוקדם. אפילו ילדים מחוננים מפרשים זאת כעונש לא הוגן.
- ✓ הצע הרבה הזדמנויות לילדים מחוננים להתרועע זה עם זה ועם תלמידים אחרים בבית הספר.
- ✓ ספק כלי למידה משלימים שהתלמידים יכולים להמשיך בכיוון שלהם.
- ✓ כבד את השונות של תלמידיכם וחפשו מה מייחד כל ילד מעבר ליכולות האינטלקטואליות שלו.

סגירת פערים ממורה קלאסי למורה מחוננים

- ✓ תפישה והטמעת השינוי ביחסי הכוחות בין המורה לתלמיד, מסמכותיות יתר לשותף להתפתחות עצמית.
- ✓ תפישת הצורך להרחיב את ההיקף של כל נושא הנלמד והעמקה לפרטים.
- ✓ הכשרה יסודית, הן במיומנויות פדגוגיות, הן במיומנויות מקצועיות והן במיומנויות רגשיות.

האם אתם מוכנים לאתגר שבקריירה של מורה מחוננים?

(Alleducationschools.com, 2023)

מה עושה מורה לחינוך מחונן?

- ✓ תכנון שיעורים ומטלות מאתגרות כך שתלמידים מבריקים יוכלו לעבוד ברמת היכולת שלהם.
- ✓ פיתוח ולימוד שיטות חדשניות להוראת תלמידים מחוננים ומוכשרים
- ✓ איסוף חומרים ומשאבים והזמנת אורחים מיוחדים לעידוד הישגים בכיתה.
- ✓ חניכת תלמידים והורים על ההזדמנויות והקשיים הקשורים לכישרונות יוצאי דופן.

- ✓ עידוד תלמידים לפתח משמעת, אחריות, פרודוקטיביות, יצירתיות וכישורי מנהיגות.
- ✓ סיוע בתהליך בחירת המכללה והקריירה (למורים לחינוך מחוננים תיכוניים).

תכנית לימודים וסטנדרטים של הוראה:

- ✓ כיתות ייעודיות - לפעמים לומדים מחוננים משתלבים בשאר אוכלוסיית התלמידים, אך מחקרים הראו שתלמידים אלו מתפקדים טוב יותר כאשר מקבלים כיתה ותוכנית לימודים משלהם. כיתות יכולות להיות ממוקמות ככיתות משנה, או כישות ייחודית משלהן.
- ✓ האצה - זהו התהליך של הוראת תלמידים מחוננים ברמה גבוהה יותר ממה שגילם או הציון שלהם מתוארים בדרך כלל. להבין עד כמה להאיץ את הלמידה כדי שהתלמידים יהיו מאותגרים אך לא מבולבלים הוא אתגר מתמשך עבור מורי מחוננים.
- ✓ עיצוב תוכניות לימודים - חשוב למורים לצמצם את הזמן המושקע במקצועות מסוימים ולבטל את העודף מבלי להתעלם מהמקצועות הללו לחלוטין. תהליך זה דומה להאצה כיוון שהמורים מוצאים דרכים ללמד יותר בפחות זמן מבלי לוותר על רמת הלמידה.
- ✓ קיבוץ - תלמידים מחוננים מגיעים בצורות רבות הן מבחינת היכולות המיוחדות שלהם והן מבחינת האישיות שלהם. קיבוץ תלמידים דומים יחד מאפשר למורים להתמקד ולהאיץ את תוכנית הלימודים שלהם באופן שלא יתאפשר בכיתה מגוונת יותר.
- ✓ זיהוי - תהליך זיהוי תלמידים עם יכולות יתר, היכן וכיצד הם מצטיינים, וזיהוי אסטרטגיות הלמידה שאותם תלמידים ייהנו מהן יותר.
- ✓ תוכניות מיוחדות - בנוסף לכיתות נפרדות ולהזדמנויות למידה, תלמידים מחוננים רבים נהנים מהזדמנויות למידה מיוחדות. אלה יכולים לכלול טיולי שטח, חוויות מעשית או אורחים אקטואליים בכיתה. מורה המחוננים נדרש לחשוב מחוץ לקופסא ככל האפשר.

שיטות עבודה מומלצות להוראת לומדים מחוננים:

- ✓ לעצב תכנית לימודים המתייחסת ספציפית לצרכים הקוגניטיביים, הפיזיים, הרגשיים והחברתיים של תלמידים מחוננים.

Image 4. Boy In Green Shirt, a photo by CDC, Pexels

- ✓ צור מטלות ופעילויות ללומדים מחוננים עם רמות שונות של יכולת ולא גישה אחידה לכולם.
- ✓ היו גמישים ונסו להפוך נסיבות בלתי צפויות להזדמנויות למידה.
- ✓ לאפשר פרויקטים אישיים המעודדים תלמידים על סמך תחומי העניין שלהם.
- ✓ הדגישו כישורי למידה המאפשרים לתלמידים להתקדם בקצב שלהם ולהשתמש במחקר ותשאול במקום בשינון ובחזרה.

- ✓ הפוך את תכנית הלימודים לאינטראקטיבית בין התלמידים למורה, או בין התלמידים עצמם.

- ✓ חקור את העולם האמיתי ואת הנושאים העכשוויים שעוזרים לתלמידים להביע את דעתם ולעודד דיון בריא.
- ✓ הזמן מחנכים אחרים לכיתה כדי להרחיב את הזדמנויות הלמידה לתלמידים.
- ✓ עודד אינטראקציה עם תלמידים מחוננים משכבות אחרות, כיתות ובתי ספר.
- ✓ קדם פעילויות מחוץ ללימודים במיוחד אלה עם מיקוד אינטלקטואלי.
- ✓ אפשר לתלמיד להגדיר יעדים המקדמים אינדיבידואליות ואמביציה.
- ✓ שלב תובנות ועצות המוצעות על ידי הורים לתלמידים מחוננים.
- ✓ אל תפעיל לחץ רב מדי על תלמידים מחוננים ואל תציב ציפיות גבוהות מדי.
- ✓ הכר בהבדלים והבן שתלמידים בעלי כישורים בתחום אחד עשויים להתקשות בתחום אחר.
- ✓ הציע הזדמנויות לילדים מחוננים ותן להם להתרועע אחד עם השני ועם תלמידים אחרים בבית הספר.
- ✓ ספק משאבים כגון ייעוץ במידת הצורך וכלי למידה משלימים.
- ✓ כבד את השונות של כל התלמידים וחפש מה מיוחד כל ילד מעבר ליכולות האינטלקטואליות שלו.